

ks. Wojciech Mleczek CR

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

JAK EWANGELIZOWAĆ ŚWIAT CYFROWY? WSKAZANIA BENEDYKTA XVI W ORĘDZIACH NA ŚWIATOWE DNI ŚRODKÓW SPOŁECZNEGO PRZEKAZU

Abstract **How to evangelize the digital world. Suggestions from pope Benedict XVI's messages for World Communications Days.** In recent years we have been able to observe a remarkable growth of media and new forms of communication. This new world is an opportunity and a challenge for the Church. Pope Benedict XVI in his Messages for World Communications Day has urged us to undertake the work of evangelization of the digital world. He entrusted this task primarily to priests and young Catholics, and the special place for bearing witness should be the social networks. In Benedict's messages certain principles for evangelizers of the digital world can be found. According to the author of the article these are: inculturation, authenticity, respect and dialogue, silence, direct human contact. Finally, the author formulates the Digital Evangelizer Decalogue.

W ostatnich latach obserwujemy niezwykle rozwój mediów i nowych form komunikacji społecznej. Ten nowy świat jest szansą i wyzwaniem dla Kościoła. Papież Benedykt XVI w Orędziach na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu wezwał do podjęcia dzieła ewangelizacji świata cyfrowego. Zadanie to powierzył przede wszystkim kapłanom oraz młodym katolikom, a szczególnym miejscem dawania świadectwa mają być portale społecznościowe. W orędziach Benedykta XVI można odnaleźć także zasady dla ewangelizatorów cyfrowego świata. Według autora artykułu są to: inkulturacja, autentyczność, szacunek i dialog, milczenie, bezpośrednie relacje. Na koniec autor formuluje dekalog cyfrowego ewangelizatora.

Keywords: evangelization, digital world, Benedict XVI, messages for World Communications Day, digital evangelizers,

ewangelizacja, świat cyfrowy, Benedykt XVI, orędzia na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu, cyfrowi ewangelizatorzy.

W ostatnich latach obserwujemy niezwykle rozwój mediów i nowych form komunikacji społecznej. Ta rozległa transformacja kulturowa stanowi wyzwanie dla Kościoła, a zwłaszcza dla dzieła głoszenia Dobrej Nowiny. Ewangelizacja w świecie cyfrowym to dzisiaj zarazem konieczność, jak i wielka szansa (gdyby Facebook był krajem, to pod względem ilości mieszkańców byłby to trzeci kraj na świecie – tuż za Chinami i Indiami – z szybką perspektywą zajęcia pierwszego miejsca). Może się jednak rodzić pytanie, jak ewangelizować ten „kontynent cyfrowy”? Odpowiedzi spróbujemy poszukać w orędziach papieża Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu.

Do analizy i cytowań wykorzystano teksty orędzi za polskim wydaniem „L'Osservatore Romano”, dostępne w serwisie internetowym Opoka. Laboratorium Wiary i Kultury¹. Przy odwołaniach będzie podawany rok opublikowania orędzia oraz numer akapitu. Należy jednak pamiętać, że w orędziach na lata 2009–2013 numeracja akapitów nie była stosowana.

1. ORĘDZIA BENEDYKTA XVI

Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu został ustanowiony przez Sobór Watykański II w Dekrecie o środkach społecznego przekazu *Inter mirifica* z 4 grudnia 1963 roku (pkt 18). Pierwszy taki dzień obchodzono z polecenia papieża Pawła VI w niedzielę 7 maja 1967 roku. Wtedy też – z kilkudniowym wyprzedzeniem (1 maja) – zostało ogłoszone pierwsze orędzie papieskie z tej okazji. Od 1986 roku orędzie nosi datę 24 stycznia, czyli liturgicznego wspomnienia św. Franciszka Salezego, którego papież Pius XI w 1923 roku ogłosił patronem pisarzy katolickich i dziennikarzy. Paweł VI ogłosił 12 orędzi, a Jan Paweł II – 27. Tradycję tę kontynuował także kolejny papież.

1.1. WYKAZ ORĘDZI

W czasie swojego pontyfikatu (19 IV 2005 – 28 II 2013) Benedykt XVI ogłosił osiem orędzi na kolejne, czyli XL–XLVII Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu. Oto ich wykaz wraz z tytułami:

- 2006: *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy;*
- 2007: *Dzieci i środki przekazu jako problem wychowawczy;*
- 2008: *Szukanie prawdy, by się nią dzielić;*
- 2009: *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni;*
- 2010: *Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa;*
- 2011: *Nowe technologie komunikacyjne i głoszenie Ewangelii;*
- 2012: *Milczenie i słowo drogi ewangelizacji;*

¹ www.opoka.org.pl/nauczanie/papiez/benedykt_xvi/oredzia.php (24.10.2013).

- 2013: *Serwisy społecznościowe: portale prawdy i wiary; nowe przestrzenie ewangelizacji.*

A czym są te orędzia? Według słów samego Benedykta XVI to „krótka refleksja” na temat mediów i ludzkiej komunikacji, związana z tematem danego Światowego Dnia Środków Społecznego Przekazu (Orędzie 2006, nr 1; por. Orędzia 2009, 2011, 2012, 2013).

1.2. ISTOTNA ZMIANA: TERAZ EWANGELIZACJA!

Czytając wyżej wymienione orędzia papieża Benedykta XVI, nie sposób nie zwrócić uwagi na istotną zmianę, jaka zaszła w ich formie, tonie i treści. Dokładniej wygląda ta kwestia następująco: pierwsze trzy orędzia (2006–2008) są niejako tematycznie związane z orędziami Jana Pawła II z ostatnich trzech lat jego pontyfikatu (2003: *W służbie wzajemnego zrozumienia między narodami*; 2004: *Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo*; 2005: *Środki społecznego przekazu w służbie prawdziwego pokoju w świetle encykliki „Pacem in terris”*). Ich problematyka, co widać już po samych tytułach orędzi, oscyluje wokół „infoetyki” (termin z Orędzia na rok 2008, nr 4). W tych orędziach media ukazywane są zarazem jako szansa i zagrożenie; przypominane jest zadanie mediów, ich twórców i odbiorców. Nie brakuje wskazań teleologicznych (cel mediów: chronić godność każdego człowieka), a także aksjologicznych (ukazywać prawdę, dobro, piękno, wolność) czy pedagogicznych (formacja do korzystania z mediów).

Istotna zmiana, o której wspomniano powyżej, występuje od Orędzia na 2009 rok, i nie chodzi tylko o brak numeracji poszczególnych akapitów, ale o inny styl pisania, inny ton. Jakby autor pragnął z orędziem dotrzeć przede wszystkim do tych, którzy należą do tzw. „pokolenia cyfrowego” (zob. Orędzie 2009). Co ciekawe, papież w tym orędziu zwraca się właśnie do młodych. To przecież oni „wychowali się w ścisłym kontakcie z nowymi technikami komunikacji i dobrze się czują w cyfrowym świecie” (Orędzie 2009). Zaskakuje także pozytywny język: nowe technologie to „nadzwyczajne bogactwo”, „prawdziwy dar dla ludzkości”; nowe media stwarzają „ogromne możliwości” w zakresie łączności; „nowa kultura komunikacji jest źródłem wielu korzyści”. Ponadto terminologia używana w Orędziach na lata 2009–2013 jest bardziej techniczna, nowoczesna. Jednakże najistotniejsza zmiana następuje w podejściu do mediów i cyfrowego świata: to już nie szansa czy zagrożenie, to przestrzeń ewangelizacji! Papież, jak niegdyś wysyłał misjonarzy na nowe kontynenty, tak dzisiaj posyła młodych, aby ewangelizowali „cyfrowy kontynent” (por. Orędzie 2009). Podobne podejście znajdujemy w kolejnych orędziach. Jak ma być realizowane to zadanie? Kto ma się go podjąć? Na jakich zasadach? Papież udziela wskazówek w kolejnych Orędziach na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu.

2. JAK EWANGELIZOWAĆ CYFROWY KONTYNET?

Szukając odpowiedzi na pytanie „jak ewangelizować świat cyfrowy?”, warto zadać trzy pytania pomocnicze: o treść ewangelizacji, o powołanych do tej misji oraz o przestrzenie

głoszenia Dobrej Nowiny. Zaczniemy jednak od próby zdefiniowania, czym jest świat czy kontynent cyfrowy². Wydaje się, że najbardziej aktualnej odpowiedzi udzielił następca Benedykta XVI papież Franciszek, stwierdzając: „Wielki kontynent cyfrowy nie jest po prostu technologią, ale tworzą go realni ludzie oraz to, co mają w swoim wnętrzu: własne nadzieje, własne cierpienia, własne lęki, poszukiwanie prawdy, piękna i dobra”³. I rzeczywiście, jest to wielki i niezwykle dynamicznie rozwijający się kontynent – przykładowo Facebook, otwarty dla wszystkich we wrześniu 2006 roku, w marcu 2013 roku miał już 665 milionów użytkowników aktywnych codziennie, a 1,1 miliarda aktywnych przynajmniej raz w miesiącu⁴.

2.1. CO (A WŁAŚCIWIE KOGO) GŁOSIĆ, CZYLI TREŚĆ EWANGELIZACJI

W Orędziu na 2009 rok, które zawiera pierwsze wezwanie papieża Benedykta XVI do ewangelizacji cyfrowego kontynentu, pojawia się również precyzyjnie określony zakres semantyczny tego słowa. Ewangelizacja to dzielenie się „Dobłą Nowiną o Bogu, który stał się człowiekiem, cierpiał, umarł i zmartwychwstał, by zbawić ludzkość” (Orędzie 2009). Z kolei w kolejnym Orędziu papież napisał: „Także w świecie cyfrowym trzeba ukazać, że pełna miłości Boża troska o nas w Chrystusie to nie przeszłość ani też uczona teoria, lecz bardzo konkretna i aktualna rzeczywistość. Duszpasterstwo w świecie cyfrowym musi umieć pokazać ludziom naszych czasów i zagubionej współczesnej ludzkości, że «Bóg jest blisko, że w Chrystusie nawzajem do siebie należymy»” (Orędzie 2010). Ewangelizacja to, pisze dalej Benedykt XVI, dawanie „w dzisiejszym świecie świadectwa nowego życia, które rodzi się ze słuchania Ewangelii Jezusa, wiecznego Syna, który przyszedł, aby nas zbawić” (Orędzie 2010). Natomiast w Orędziu na 2011 roku papież stwierdza: ewangelizacja to głoszenie, „że Chrystus jest Bogiem, Zbawicielem człowieka i historii, Tym, w którym wszystkie rzeczy osiągnęły swoją pełnię”.

Widzimy więc, jak wyraźnie papież Benedykt wskazuje na chrystocentryczność ewangelizacji. Nie można ewangelizacją nazywać przekazu wszystkiego, co ma jakikolwiek związek z wiarą chrześcijańską. To Jezus Chrystus jest centrum ewangelizacji⁵. Pytania o treść ewangelizacji nie można więc zadać, używając sformułowania „co głosić?”, lecz „Kogo głosić?”. Albowiem ewangelizując, nie głosimy czegoś, ale Kogoś: Jezusa Chrystusa. I jest to Prawda Ewangelii, która ma wartość sama w sobie. Pisze o tym Benedykt XVI w Orędziu na 2011 rok, jednocześnie przestrzegając, aby nie ulegać pokusie popularności. „Powinniśmy raczej – apeluje papież – umożliwiać poznanie jej [prawdy] w całości, niż starać się, by była łatwiejsza do przyjęcia, czy ją «rozcieńczać». Powinna stać się codziennym pokarmem, a nie chwilową atrakcją. Prawda Ewangelii nie jest czymś, co może być

² Terminy używane zamiennie przez papieża Benedykta XVI. W omawianych orędziach zdecydowanie częściej pojawia się „świat cyfrowy”.

³ *Przemówienie Ojca Świętego Franciszka na audiencji dla uczestników Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu*, 21.09.2013, [w:] www.vatican.va/holy_father/francesco/speeches/2013/september/documents/papa-francesco_20130921_plenaria-pccs_pl.html (18.12.2013).

⁴ www.facebook.com/facebook?fref=ts (30.12.2013).

⁵ Por. R. Fisichella, *The new evangelization. Responding to the challenge of indifference*, Gracewing, 2012, s. 49–52; J. H. Prado Flores, *Nowi ewangelizatorzy dla Nowej Ewangelizacji*, przekł. B. Jakubowski, Poznań 2013, s. 34.

w powierzchowny sposób konsumowane czy użytkowane, lecz jest darem, który zachęca do wolnej odpowiedzi” (Orędzie 2011).

2.2. KTO, CZYLI CYFROWI EWANGELIZATORZY

Kto ma ewangelizować cyfrowy kontynent? Według Benedykta XVI jest to zadanie dla młodych katolików i kapłanów (por. Orędzie 2009 i 2010). Być cyfrowymi ewangelizatorami to szczególne zadanie i obowiązek młodych katolików. Benedykt XVI wzywa ich, aby do cyfrowego świata wnosili świadectwo swojej wiary (zob. Orędzie 2009). A dlaczego młodzi są szczególnie predysponowani do tej misji? „Pod wpływem nowych technologii cyfrowych – tłumaczy papież – ulegają zmianie podstawowe modele komunikacji i relacje międzyludzkie. Zmiany te są szczególnie widoczne wśród ludzi młodych, którzy wychowali się w ścisłym kontakcie z nowymi technikami komunikacji i dobrze się czują w cyfrowym świecie, który z kolei często wydaje się obcy tym z nas, dorosłych, którzy musieli uczyć się rozumieć i doceniać, jakie możliwości komunikacji on stwarza” (Orędzie 2009). Tak więc zadanie ewangelizacji cyfrowego kontynentu jest powierzone przede wszystkim tym, którzy przynależą do „pokolenia cyfrowego” (Orędzie 2009). Warto przytoczyć *in extenso* wezwanie papieża Benedykta XVI umieszczone na końcu Orędzia na XLIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2009):

Na zakończenie tego Orędzia chciałbym zwrócić się w szczególności do młodych katolików i wezwać ich, by do tego cyfrowego świata wnosili świadectwo swojej wiary. Moi drodzy, uważajcie za swój obowiązek wprowadzanie w kulturę tego nowego środowiska komunikacyjno-informacyjnego wartości, na których opiera się wasze życie! [...] Szczególnie do was, młodych, którzy z naturalną niemal łatwością posługujecie się tymi nowymi środkami komunikacji, należy zadanie ewangelizacji tego „cyfrowego kontynentu”. Z entuzjazmem głosicie Ewangelię waszym rówieśnikom! Znacie ich lęki i nadzieje, ich zapał i rozczarowania. Najcenniejszym darem, jaki możecie im ofiarować, jest dzielenie się z nimi Dobrą Nowiną o Bogu, który stał się człowiekiem, cierpiał, umarł i zmartwychwstał, by zbawić ludzkość. Ludzkie serce gorąco pragnie świata, w którym króluje miłość, ludzie dzielą się darami, gdzie buduje się jedność, gdzie wolność odnajduje swe znaczenie w prawdzie oraz gdzie tożsamość każdego realizuje się we wzajemnym poszanowaniu. Wiara może odpowiedzieć na te oczekiwania: Bądźcie jej zwiastunami! Papież jest przy was modlitwą i wam błogosławi (Orędzie 2009).

Również dwa lata później, w Orędziu z 2011 roku Benedykt XVI zachęcał młodych ludzi, aby „robili dobry użytek ze swej obecności w przestrzeni cyfrowej”, apelował o chrześcijański styl obecności w świecie cyfrowym (zob. Orędzie 2011).

Inną grupą osób w Kościele, na którą Benedykt XVI liczył jako na cyfrowych ewangelizatorów, są kapłani. Zagadnieniu temu papież poświęcił całe Orędzie na XLIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2010), nadając mu tytuł *Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa*. Skoro głównym zadaniem kapłana jest głoszenie Chrystusa, to nie może on zaniedbywać korzystania z możliwości, jakie oferuje mu świat cyfrowy. Oto słowa papieża:

Wraz z upowszechnianiem się nowych technologii obowiązek głoszenia nie tylko wzrasta, ale staje się coraz bardziej naglący i wymaga bardziej umotywowanego i skutecznego zaangażowania. Kapłan znajduje się zatem jakby na początku „nowej epoki”, bowiem im bardziej nowoczesne technologie będą budować coraz ściślejsze relacje i im bardziej świat cyfrowy będzie rozszerzać swoje granice, tym bardziej będzie on musiał uwzględnić to wszystko w pracy duszpasterskiej, zwielokrotniając swoje zaangażowanie, by wykorzystać media w służbie Słowa (Orędzie 2010).

Benedykt XVI przestrzega jednak księży przed pokusą samego zaistnienia w sieci, postrzegania jej wyłącznie jako terytorium, które trzeba zająć. Od kapłanów „wymaga się, by potrafili być obecni w świecie cyfrowym w sposób zawsze wierny przesłaniu ewangelicznemu [...] i by głosili Ewangelię, wykorzystując oprócz tradycyjnych również audiowizualne środki nowej generacji (zdjęcia, wideo, animacje, blogi, strony internetowe)” (Orędzie 2010). Nowe media rzeczywiście dają kapłanom nowe i z duszpasterskiego punktu widzenia nieograniczone perspektywy. Nie wolno jednak zapominać, że to przede wszystkim Chrystus jest źródłem skuteczności posługi (por. Orędzie 2010).

W swojej misji kapłan ma „pomagać współczesnemu człowiekowi w odkrywaniu oblicza Chrystusa” (Orędzie 2010). Dlatego też w swoim kontakcie ze światem cyfrowym osoba duchowna powinna „wykazać się nie tyle umiejętnościami pracownika mediów, co pozwolić, by doszło do głosu jego konsekrowane serce. Pozwoli to nadać głębię duchową nie tylko działalności duszpasterskiej, ale również ciągłemu przepływowi informacji w Sieci” (Orędzie 2010).

Wydaje się, że wielu kapłanów zadaje sobie pytanie „ale jak to robić?”. Jak ewangelizować przez internet? Ciekawe i praktyczne odpowiedzi można znaleźć w serii artykułów w „National Catholic Register”⁶. Stanowią one niejako eksperckie forum, powstałe w celu odpowiedzi na wezwanie papieża Benedykta XVI o większe zaangażowanie kapłanów w ewangelizację przez internet.

2.3. GDZIE, CZYLI PRZESTRZENIE EWANGELIZACJI

Rozwój nowych technologii, nowe media i ogólnie świat cyfrowy to nie tylko wielkie bogactwo, ale równocześnie wielka szansa dla wierzących. „Żadna droga nie może bowiem i nie powinna być zamknięta dla tych, którzy w imię Chrystusa Zmartwychwstałego starają się w coraz większym stopniu zbliżyć do drugiego człowieka”, stwierdził Benedykt XVI w Orędziu na XLIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2010). Taką nową drogą według papieża są serwisy społecznościowe. Papież poświęca im aż dwa orędzia. Co ciekawe, w Orędziu na 2011 rok określa je jeszcze jako narzędzia ewangelizacji, a już dwa lata później, w swoim ostatnim orędziu, uznaje je za nowe przestrzenie ewangelizacji. Spróbujmy wczytać się w treść obu tych orędzi.

Orędzie na XLV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2011) nosi tytuł *Nowe technologie komunikacyjne i głoszenie Ewangelii*. Motywem podjęcia takiego tematu jest rozpowszechnianie się przekazu za pośrednictwem internetu. Według papieża

⁶ Zob. „Priests Online” Series. A Register Experts Forum, www.ncregister.com/daily-news/priests-online-series (20.12.2013).

jesteśmy świadkami transformacji kulturowej, albowiem nowe technologie zmieniają nie tylko sposób komunikowania, ale sam przekaz: „W świecie cyfrowym przekazywanie informacji oznacza coraz częściej udostępnianie ich w sieci społecznościowej, gdzie osoby wymieniają je między sobą. Jasny podział na producentów informacji i ich konsumentów zostaje relatywizowany, natomiast przekaz dąży do tego, by być nie tylko wymianą danych, ale w coraz większej mierze także formą ich udostępniania” (Orędzie 2011).

Dla zobrazowania powyższych słów papieża zobaczmy, co dzieje się w sieci w ciągu zaledwie 20 minut: na Facebooku pojawia się 5 milionów nowych zdjęć, na Twitterze 7 milionów nowych wpisów, zasoby Youtube zwiększają się o 2 tysiące godzin materiałów filmowych, a Google odnotowuje 70 milionów zapytań⁷.

Owe przemiany w świecie komunikacji oddziałują szczególnie na ludzi młodych, wyzwalając w nich całą gamę postaw: niepokój, sprzecznosc, kreatywność, entuzjazm i ciekawość. Obecność w publicznym forum cyfrowym z jednej strony może prowadzić do zacieśniania nowych rodzajów więzów interpersonalnych, a z drugiej strony stawia wobec wyzwania bycia autentycznym, wierności samym sobie. „Wewnętrzna dynamika *social networks* pokazuje, że człowiek zawsze zaangażuje się w to, co przekazuje” – pisze papież w Orędziu na 2011 rok.

Według Benedykta XVI ewangelizacja za pośrednictwem nowych środków przekazu oznacza „nie tylko wprowadzanie treści wyraźnie religijnych na forum różnych mediów, ale także konsekwentne dawanie świadectwa, we własnym profilu cyfrowym i przez sposób komunikowania, o wyborach, preferencjach, opiniach, które są głęboko spójne z Ewangelią, nawet wtedy, kiedy nie mówi się o niej w sposób wyraźny” (Orędzie 2011). Istnieje więc „chrześcijański styl obecności w świecie cyfrowym” i jest na niego wielkie zapotrzebowanie (tamże).

W epoce cyfrowej stała się możliwa całkiem nowa sieć relacji. Jest ona integralną częścią ludzkiego życia. Dzięki niej kształtują się „nowe i bardziej złożone formy świadomości intelektualnej i duchowej, wspólne przekonania. Także w tej dziedzinie jesteśmy powołani do głoszenia naszej wiary, że Chrystus jest Bogiem, Zbawicielem człowieka i historii, Tym, w którym wszystkie rzeczy osiągają swoją pełnię (por. Ef 1, 10)” (Orędzie 2011). Papież apeluje, aby chrześcijanie włączyli się w tę sieć relacji z ufnością oraz świadomością i odpowiedzialną kreatywnością.

Dalszą refleksję nad rozwojem cyfrowych serwisów społecznościowych Benedykt XVI podejmuje w Orędziu na XLVII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2013) *Serwisy społecznościowe: portale prawdy i wiary; nowe przestrzenie ewangelizacji*. Dzięki tym serwisom „powstaje nowa «agora» – otwarta przestrzeń publiczna, gdzie ludzie dzielą się swoimi pomysłami, informacjami, opiniami i gdzie mogą również tworzyć się nowe więzi i formy wspólnoty” (Orędzie 2013).

Papież czyni obserwację wielkiej wagi: „świat cyfrowy nie jest światem paralelnym ani czysto wirtualnym, lecz dla wielu ludzi, zwłaszcza młodych, stanowi część codziennej rzeczywistości”, część ich ważnej przestrzeni egzystencjalnej. Jeżeli „Dobra Nowina nie będzie szerzona także w świecie cyfrowym, to może być ona nieobecna w doświadczeniu wielu osób” (Orędzie 2013). Dlatego nazywa serwisy społecznościowe nowymi

⁷ Dane za: M. Lis, *Edukacja medialna: niedostrzegany postulat „Inter Mirifica”*, referat podczas konferencji 50 lat Dekretu Soboru Watykańskiego II „Inter Mirifica”: *dziedzictwo i perspektywy*, Kraków, 5.12.2013.

przestrzeniami ewangelizacji. Aby ewangelizować w tych nowych obszarach, należy nauczyć się posługiwać nowym językiem „nie tyle, aby nadać za duchem czasu, ale właśnie po to, by pozwolić nieskończonemu bogactwu Ewangelii znaleźć formy wyrazu, które będą w stanie dotrzeć do umysłów i serc wszystkich ludzi” (Orędzie 2013).

Autentyczność ludzi wierzących wyraża się poprzez dzielenie się wiarą w Boga. I nie chodzi tylko o wyrażanie wiary, ale także o świadectwo poprzez dokonywane wybory oraz gotowość do dialogu na temat wiary. „Dla tych, którzy otwartym sercem przyjęli dar wiary – pisze Benedykt XVI – najbardziej radykalna odpowiedź na pytania człowieka o miłość, prawdę i sens życia – zagadnienia te nie są nieobecne w *social networks* – znajduje się w osobie Jezusa Chrystusa. To naturalne, że ci, którzy wierzą, pragną z szacunkiem i wrażliwością dzielić się swą wiarą z ludźmi, których spotykają w świecie cyfrowym” (Orędzie 2013).

Na koniec papież czyni trzy uwagi. Po pierwsze, nie można zapomnieć, że nasze głoszenie Ewangelii wydaje dobre owoce zawsze dzięki mocy samego Słowa Bożego. Po drugie, serwisy społecznościowe mogą być nie tylko narzędziem ewangelizacji, ale również czynnikiem rozwoju człowieka. I po trzecie, chociaż istnieją w świecie cyfrowym serwisy społecznościowe dające okazje do modlitwy, medytacji czy dzielenia się Słowem Bożym, to nie powinno zabraknąć bezpośredniego spotkania, doświadczenia wspólnoty – tak ważnych na drodze wiary.

3. ZASADY EWANGELIZACJI CYFROWEGO ŚWIATA

Papież Benedykt XVI zauważa, iż pod wpływem nowych technologii cyfrowych ulegają zmianie model komunikacji oraz relacje interpersonalne. Te zmiany są szczególnie widoczne wśród młodych ludzi, niemalże od urodzenia przebywających w kontakcie z cyfrowym światem, dlatego papież nazywa ich „pokoleniem cyfrowym” (zob. Orędzie 2009). Z kolei dorośli muszą włożyć nieco wysiłku w zrozumienie i docenienie możliwości tego cyfrowego świata. Papież apeluje:

Chciałbym w każdym razie zachęcić chrześcijan do włączania się z ufnością oraz ze świadomością i odpowiedzialną kreatywnością w sieć relacji, które stały się możliwe w epoce cyfrowej. Nie po to, by po prostu zaspokoić pragnienie, żeby tam być, ale dlatego, że ta sieć jest integralną częścią ludzkiego życia (Orędzie 2011).

Oto kilka zasad ewangelizacji świata cyfrowego, odnalezionych w Orędziach papieża Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu.

3.1. INKULTURACJA

Zmiana modelu komunikacji i relacji międzyludzkich, a nawet całkiem nowa kultura komunikacji oraz interaktywna natura nowych mediów dają ogromne możliwości (por. Orędzie 2009). Nie będzie można jednak ich wykorzystać bez odpowiedniej do naszych czasów inkulturacji:

W pierwszych latach Kościoła apostołowie wraz z uczniami szerzyli Dobrą Nowinę w świecie grecko-rzymskim. W tamtych czasach, aby ewangelizacja mogła być skuteczna, należało wnikliwie zrozumieć kulturę i obyczaje ówczesnych ludów pogańskich, żeby móc dotrzeć do ich serc i umysłów. Podobnie i dziś głoszenie Chrystusa w świecie nowych technologii wymaga dogłębnego ich poznania, aby móc je potem odpowiednio wykorzystać (Orędzie 2009).

Ten apel papież powtórzył również w Orędziu z 2013 roku, stwierdzając, że uważne zrozumienie środowiska serwisów społecznościowych jest warunkiem wstępnym znaczącej w nim obecności. Inkulturacja wiąże się także z koniecznością nie tylko zrozumienia, ale również posługiwania się nowym językiem, językiem używanym i rozumiałym w dzisiejszej kulturze komunikacji:

Umiejętność posługiwania się nowymi językami potrzebna jest nie tyle, aby nadążyć za duchem czasu, ale właśnie po to, by pozwolić nieskończonemu bogactwu Ewangelii znaleźć formy wyrazu, które będą w stanie dotrzeć do umysłów i serc wszystkich ludzi. W środowisku cyfrowym słowo pisanemu często towarzyszą obrazy i dźwięki. Skuteczna komunikacja, taka jak w przypowieściach Jezusa, wymaga zaangażowania wyobraźni i uczuć tych, których chcemy zaprosić na spotkanie z tajemnicą miłości Boga. Wiemy zresztą, że tradycja chrześcijańska zawsze była bogata w znaki i symbole: myślę na przykład o krzyżu, ikonach, wizerunkach Matki Bożej, szopce, witrażach i malowidłach w kościołach. Znaczną część artystycznego dziedzictwa ludzkości stworzyli artyści i muzycy, którzy próbowali wyrazić prawdy wiary (Orędzie 2013).

3.2. AUTENTYZM

Zapotrzebowanie na autentycznych świadków Ewangelii jest wciąż aktualne, bez względu na zmieniające się czasy i środki komunikacji. Także w epoce cyfrowej każdy powinien być osobą autentyczną – wzywa Benedykt XVI (zob. Orędzie 2011). W przeciwnym wypadku zatracone zostaną wielkie możliwości nowych mediów. Przecież w świecie cyfrowym nie tylko dzielimy się poglądami i informacjami, ale w ostateczności mówimy o sobie samych. A autentyczność ludzi wierzących „staje się widoczna dzięki dzieleniu się głębokim źródłem ich nadziei i radości: wiarą w Boga bogatego w miłosierdzie i miłość objawioną w Chrystusie Jezusie” (Orędzie 2013). Papież apeluje o wspomniany już chrześcijański styl obecności w świecie cyfrowym (zob. Orędzie 2011).

3.3. SZACUNEK I DIALOG

Ewangelizacja cyfrowego kontynentu wymaga odpowiednich postaw: szacunku, wrażliwości oraz dialogu. „Forma przekazu, potrzebna do głoszenia Ewangelii, musi być nacechowana szacunkiem i wrażliwością, pobudzać serce i poruszać sumienie; musi wzorować się na Jezusie zmartwychwstałym, który jako towarzysz drogi dołączył do uczniów z Emaus (por. Łk 24, 13–35) i stopniowo prowadził ich do zrozumienia tajemnicy poprzez

rozmowę, łagodne wydobywanie tego, co kryło się w ich sercu” – napisał papież Benedykt w Orędziu z 2011 roku.

Pierwszym i koniecznym krokiem ewangelizacji jest otwartość na dialog – poświęcanie szczególnej uwagi tym, którzy poszukują, i w ten sposób torowanie drogi prowadzącej do Słowa Bożego (por. Orędzie 2010). „Szczególnie znaczącym sposobem składania świadectwa – pisze papież – będzie chęć dawania siebie innym przez gotowość do cierpliwego i naznaczonego szacunkiem zainteresowania się ich pytaniami i wątpliwościami na drodze poszukiwania prawdy i sensu ludzkiego istnienia” (Orędzie 2013). Jest to tym ważniejsze obecnie, kiedy znaczna część dynamiki komunikacji ukierunkowana jest przez pytania, na które szuka się odpowiedzi. Okazuje się, że „wiele osób poświęca uwagę ostatecznym pytaniom ludzkiej egzystencji: kim jestem? co mogę wiedzieć? co powinienem czynić? na co mogę mieć nadzieję? Ważne jest, by osoby, które formułują te pytania, były akceptowane, bo otwiera to możliwość głębokiego dialogu [...]. Ten nieustanny strumień pytań wyraża w gruncie rzeczy niepokój istoty ludzkiej, która nieustannie poszukuje prawd, małych i wielkich, dających życiu sens i nadzieję. Człowieka nie może zadowolić zwykła wymiana w duchu tolerancji sceptycznych opinii i doświadczeń życiowych: wszyscy poszukujemy prawdy” (Orędzie 2012).

3.4. MILCZENIE

Cyfrowy świat jest zalewany informacjami, obrazami, dźwiękami i emocjami, a „współczesny człowiek jest często bombardowany odpowiedziami na pytania, których nigdy sobie nie zadawał, albo potrzebami, których nie odczuwa” (Orędzie 2012). W tym szumie medialnym łatwo się zatracić. Benedykt XVI, widząc te niebezpieczeństwa, w związku ze Światowym Dniem Środków Społecznego Przekazu 2012 roku podzielił się kilkoma refleksjami „dotyczącymi pewnego aspektu procesu komunikacji międzyludzkiej, o którym – choć jest bardzo ważny – niekiedy się zapomina, lecz dzisiaj w szczególny sposób trzeba przypomnieć. Jest nim związek między milczeniem i słowem: dwoma momentami komunikacji, które powinny być w równowadze, następować po sobie i się dopełniać, by budować autentyczny dialog i głęboką bliskość między ludźmi. Kiedy słowo i milczenie nawzajem się wykluczają, komunikacja ulega pogorszeniu, bo albo wprawia w stan pewnego oszołomienia, albo – przeciwnie – wywołuje chłód; kiedy natomiast milczenie i słowo wzajemnie się dopełniają, komunikacja nabiera wartości i znaczenia” (Orędzie 2012).

Dlatego papież wzywa do ponownego odkrycia walorów milczenia: „Tam, gdzie jest dużo komunikatów i informacji, milczenie staje się niezbędne, by rozróżnić to, co ważne, od tego, co zbędne lub marginalne” (Orędzie 2012). W procesie ewangelizacji należy pamiętać, że dialog jest tworzony nie tylko ze słów, wymiany myśli, „ale również zachęty do refleksji i milczenia, które czasami może być bardziej wymowne niż pochopna odpowiedź i pozwala temu, kto zadaje sobie pytania, zagłębić się w siebie i otworzyć się na odpowiedź, którą Bóg wypisał w sercu człowieka” (Orędzie 2012).

Według Benedykta XVI, milczenie i słowo są drogą ewangelizacji. Dlatego też są niezwykle istotne dla cyfrowych ewangelizatorów:

Słowo i milczenie. Nauczyć się komunikowania znaczy zdobyć umiejętność słuchania, kontemplacji, a nie tylko mówienia. Jest to szczególnie ważne dla tych, którzy pracują na polu

ewangelizacji: zarówno milczenie, jak i słowo są istotnymi i nieodłącznymi elementami działań podejmowanych przez Kościół w dziedzinie środków przekazu, by na nowo głosić Chrystusa we współczesnym świecie (Orędzie 2012).

3.5. BEZPOŚREDNIE RELACJE

Kontakt wirtualny nie może i nie powinien zastępować bezpośredniego kontaktu ludzkiego z osobami, na wszystkich poziomach życia. Ta zasada jest szczególnie ważna w ewangelizacji. Prawda Ewangelii jest rzeczywista, dlatego „nawet gdy głosi się ją w wirtualnej przestrzeni sieci, Ewangelię trzeba zawsze wcielać w świat realny i w odniesieniu do oblicza konkretnych braci i sióstr, z którymi dzielimy życie codzienne. Dlatego w przekazie wiary fundamentalne znaczenie wciąż mają bezpośrednie relacje ludzkie!” – apelował Benedykt XVI (Orędzie 2011). Jest to tym ważniejsze w obliczu niebezpieczeństwa obsesji na tle wirtualnej łączności. Wtedy człowiek zaczyna się izolować, zrywać realne więzi społeczne, co prowadzi do zachwiania jego zdrowego rozwoju (por. Orędzie 2009).

4. PODSUMOWANIE ALBO DEKALOG CYFROWEGO EWANGELIZATORA

Bazując na treściach orędzi papieża Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu, można pokusić się o sformułowanie dekalogu cyfrowego ewangelizatora. Mógłby wyglądać on następująco:

1. Rób dobry użytek ze swojej obecności w sieci – ewangelizuj!
2. Bądź wierny przesłaniu ewangelicznemu (nie „rozcieńczaj”)!
3. Bądź twórczy! Świat cyfrowy daje niesamowite możliwości.
4. Poznawaj nowe technologie, aby potem je odpowiednio wykorzystać!
5. Używaj języka multimedialnego (słowo + obraz + dźwięk)!
6. Bądź autentyczny – promuj chrześcijański styl obecności w świecie cyfrowym!
7. Bądź otwarty na dialog i szanuj drugiego człowieka!
8. Pamiętaj o konieczności milczenia i refleksji! To ważna droga ewangelizacji.
9. Buduj relacje w realu! Kontakt wirtualny nie zastąpi bezpośredniego spotkania.
10. Pamiętaj, że Chrystus jest źródłem skuteczności twojej cyfrowej posługi ewangelizacyjnej!

Papież Benedykt XVI, który od 2010 roku zdecydowanie przyspieszył kroku w temacie ewangelizacji i nowej ewangelizacji, wyraźnie widział konieczność ofensywy także w ewangelizacji świata cyfrowego. Linię tę kontynuuje i podkreśla jego następca. Również dla papieża Franciszka kontynent cyfrowy czeka na ewangelizację⁸, a najważniejsza

⁸ Przemówienie Ojca Świętego Franciszka na audiencji dla uczestników Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, 21.09.2013, dz. cyt.

z możliwości, jakie daje komunikacja cyfrowa, dotyczy właśnie głoszenia Ewangelii⁹. Oby ich wezwania przełożyły się na konkretne działania wierzących. Oby liczba cyfrowych ewangelizatorów wzrastała wraz z powiększaniem się kontyentu cyfrowego.

LITERATURA

BENEDYKT XVI, ORĘDZIA NA XL–XLVII ŚWIATOWE DNI ŚRODKÓW SPOŁECZNEGO PRZEKAZU:

Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy (24.01.2006).

Dzieci i środki przekazu jako problem wychowawczy (24.01.2007).

Szukanie prawdy, by się nią dzielić (24.01.2008).

Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni (24.01.2009).

Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa (24.01.2010).

Nowe technologie komunikacyjne i głoszenie Ewangelii (24.01.2011).

Milczenie i słowo drogą ewangelizacji (24.01.2012).

Serwisy społecznościowe: portale prawdy i wiary; nowe przestrzenie ewangelizacji (24.01.2013).

Address of pope Francis to participants in the Plenary Assembly of the Pontifical Council for the Laity, 7 December 2013, www.vatican.va/holy_father/francesco/speeches/2013/december/index_en.htm (30.12.2013).

Przemówienie Ojca Świętego Franciszka na audyencji dla uczestników Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, 21.09.2013, www.vatican.va/holy_father/francesco/speeches/2013/september/documents/papa-francesco_20130921_plenaria-pccs_pl.html (18.12.2013).

www.facebook.com/facebook?fref=ts (30.12.2013).

Fischella R., *The new evangelization. Responding to the challenge of indifference*, Gracewing 2012.

Lis M., *Edukacja medialna: niedostrzegany postulat „Inter Mirifica”*, referat podczas konferencji 50 lat Dekretu Soboru Watykańskiego II „Inter Mirifica”: dziedzictwo i perspektywy, Kraków, 5.12.2013.

Prado Flores J. H., *Nowi ewangelizatorzy dla Nowej Ewangelizacji*, przekł. B. Jakubowski, Poznań 2013.

„Priests Online” Series. A Register Experts Forum, www.ncregister.com/daily-news/priests-online-series (20.12.2013).

⁹ *Adress of pope Francis to participants in the Plenary Assembly of the Pontifical Council for the Laity*, 7 December 2013, www.vatican.va/holy_father/francesco/speeches/2013/december/index_en.htm (30.12.2013).